

кваліфікованих викладачів, не завжди якісними були навчальні програми, бракує навчальної техніки.

Менеджмент - це така сфера діяльності, яка потребує особливих здібностей людей. Вчені стверджують, що в бізнесі, в сфері управління, успішно можуть працювати тільки 7-10% населення. Тому відкриття значної кількості навчальних закладів, факультетів, курсів підготовки спеціалістів у галузі менеджменту, максимальне залучення на навчання до молоді інтелігенції деякою мірою було поспішним, невиправданим, помилковим. Частина молоді інтелігенції, яка отримувала другу вищу освіту, не завжди працювала згідно з набутою спеціальністю менеджера.

Таким чином, досвід набутий навчальними закладами, факультетами, курсами, підприємствами, центрами зайнятості з підготовки управлінських кадрів із представників молоді інтелігенції в 90-х роках, дає нам право стверджувати, що такий напрямок освітньої політики в Україні був необхідним та виправданим. Тисячі юнаків і дівчат опинившись не зі своєї волі в скрутному становищі, змушені були змінити свій фах і вчитися на менеджера. Більшість з них після навчання знайшла собі роботу, була працевлаштована. Знання, отримані під час навчання, стали для багатьох молодих спеціалістів хорошим підґрунтям в їх професійній діяльності. Помилки, недоліки, які були допущені в сфері підготовки управлінських кадрів із представників молоді інтелігенції, повинні бути критично проаналізовані з тим, щоб їх не повторювали в майбутньому.

В зв'язку з тим, що сьогодні кадрове забезпечення економіки України висококваліфікованими фахівцями-управлінцями є вкрай недостатнім, їх підготовка можлива, на думку автора, через організацію перепідготовки, перенавчання, підвищення кваліфікації тих фахівців, які вже працюють в сфері управління. Велика увага при цьому повинна приділятися молоді: По можливості це навчання необхідно проводити в найкращих перспективних вузах, центрах навчання країни або за кордоном, де організація підготовки таких фахівців поставлена на високий рівень. Згодом, коли в економіці країни відбудуться реальні позитивні зміни, Україна набуде статусу держави з ринковою економікою, базовими центрами у підготовці фахівців - управлінців, як вважає автор, повинні стати навчальні заклади, в яких склався висококваліфікований науково-педагогічний персонал - застосовуються ефективні форми і методи навчання майбутніх спеціалістів. Ними можуть бути класичні університети або спеціалізовані вузи.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамова А. И. Подготовка менеджеров. - К., 1996;
2. Щетинин В. Подготовка менеджеров: моральные и этические аспекты // Проблемы теории и практики управления. - 1997. - ЖЗ. - С. 122-125;
3. Алькема З. Некоторые аспекты совершенствования подготовки менеджеров производственной сферы // Персонал. - 1999. - №4. - С.54-57;
4. Лукашевич Н. Деловая карьера как проблема менеджмента // Персонал. - 1997. - №6. - С.8-21;
5. Шаик Д. Как подготовить менеджера XXI века // Проблемы теории и практики управления. - 1998. - №1. - С.21-25;
6. Сучасний менеджмент та маркетинг: теорія та практика, проблеми підготовки фахівців. Міжнародна науково - практична конференція. 25-27 квітня 1996 року. - К., 1996;
7. Словник іншомовних слів. - К., 1974. - С.287;
8. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України, Історія. Теорія. - К., 1998. - С.250;
9. Будзан Б. Мага бізнесу (Про міжнародний інститут менеджменту (МІМ)) // Вітчизна. - 1998. - №3/4. - С.47;
10. Синельщикова Р.Г., Поважный С.Ф. Подготовка кадров в области экономического менеджмента: аспекты теории и практики // Сучасний менеджмент та маркетинг: теорія та практика, проблеми підготовки фахівців. Міжнародна науково-практична конференція. 25-27 квітня 1996 року. - К., 1996. - С.44-45;
11. Поточний архів Лівобережного центру зайнятості м. Вінниці. - Інформація щодо направлення молоді на навчання у вищі навчальні заклади. - С.2.

Т.В. Кузнець

СВЯЩЕНИКИ УМАНЩИНИ В ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРІ УКРАЇНИ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Розроблення проблем церковної історії та культури є одним із пріоритетних напрямків регіональних досліджень. В Україні впродовж ряду етапів її історії Православна Церква

чаючи ранг державної чи головної конфесії, була важливим чинником соціально-політичного, національного й культурного життя. Як справедливо зазначає історик Церкви професор В. Ульяновський, «в епохи «бездержавності», коли Україна входила до складу чужих держав, Церква залишалася об'єднуючим осердям для народу, шанованою інституцією й невід'ємною частиною духовного світу людності».¹ Православні священники становили духовну еліту суспільства і їх роль в морально-релігійному, етичному та естетичному вихованні заслугоує всебічного поцінування. Здобувши знання у створеній державою системі церковної освіти, православне духовенство найближче спілкувалося з народними масами і кращі його представники були взірцем добропорядності, благочестя, моральності для обділеного освітою українства. Саме з церковних амвонів звучали глибокопроникливі проповіді про самовдосконалення, що мало будуватися на вселенських, загальнолюдських моральних принципах. Тому роль духовенства як носія культурних якостей варта дослідницької уваги.

На актуальність даної проблеми вказує і те, що вона має лише новітню історіографію, тільки останнім часом стала предметом дослідницького інтересу. В.Ф. Боєчко досліджував церковні рухи 20-30-х років ХХ століття та боротьбу за відродження духовності і національної ідеї в Україні.² А.А. Непомнящий з'ясував роль духовних осіб у розвитку історичного краєзнавства в Криму в другій половині ХІХ - на початку ХХ століття.³ Ці наукові розвідки ще більше увиразнили завдання персоніфікації церковної історії, виявлення яскравих особистостей серед православного кліру, які своїм життям і служінням Церкві утверджували ідеї гуманізму. І якщо діяльність ієрархів Православної Церкви можна вважати дослідженою, то регіональний зріз історії православної церкви, визначення ролі православного духовенства окремих регіонів в історії та культурі України залишається незораним полем.

Тому метою даної публікації є дослідження православного духовенства початку ХХ століття як частини духовної еліти народу і виокремлення духовних осіб, які лишили по собі лату пам'яті в історії значного регіону Правобережжя - Уманщини та України в цілому. В досліджуваний період Уманський повіт Київської губернії був другим за кількістю населення після Київського) і третім за величиною площі (після Радомишльського та Київського). А от щодо корпусу православного духовенства, то він був найчисельнішим з усіх 12-ти повітів губернії. На час утворення повіту (за новим губернським поділом 12 грудня 1796 р.) з 1327 православних церков Київської єпархії найбільше їх було в Уманському повіті - 147! (Для зорівняння: в Київському повіті було 138 церков, в Липовецькому - 116 і найменше - в Радомишльському - 85). На початку ХХ століття в Уманському повіті існувало 157 церков у 42-х православних парафіях зі 142 священниками.⁴ Отож, цікава наукова проблема досліджується в доволі просторих територіальних межах, що не було ще в полі зору дослідників і це доповнює її актуальність.

Дані про персональний склад священників Уманського повіту за 1901 рік уможливили аналіз якісних показників священнослужительського корпусу, зокрема таких як освітній рівень, стаж та віковий ценз. Тому відразу зазначимо, що всі парафіяльні священники Уманщини початку ХХ ст. були високоосвіченими людьми. Настоятель Уманського кафедрального собору протоірей Василь Кудрицький та настоятель Маріє-Магдалинівської церкви в Уманському училищі землеробства та садівництва протоірей Микола Фаворов були кандидатами богослов'я і випускниками Київської духовної Академії. Інші 140 ієреїв Уманського повіту по 1-му і 2-му розрядах закінчили Київську духовну семінарію, тобто мати середню богословську освіту. Її рівень був досить високим, бо випускників семінарії 1 - 1 розрядів рекомендували для продовження навчання в Академії.

Переважає більшість священнослужителів Уманщини на початок ХХ ст. була середнього та зрілого віку, тобто в самому розквіті творчих сил. Віковий розподіл виглядав так: у віці до 30 років було 12,6% священників повіту, 30-40 років - 29,5%, 41-50 років - 18,3%, 51-60 років - 23,9%, 61-70 років - 11,2%, 71-80 - 4,2%. Як видно, найчисельнішими були вікові групи 30-40 -річних та 50-60-річних священнослужителів. За ними слідувала

вікова група 40-50-річних, а назагал серед священників 71,7% складали особи найбільш творчого та діяльного віку від 30 до 60 років. Питома вага найбільш досвідчених мастити* служителів культу становила 15,4%. А 12,6% священників до 30 років проходили період становлення, набуття професійного і життєвого досвіду. В цілому всі вікові категорії буди представлені пропорційно і вікова диференціація забезпечувала плавну змінність кадрів та наступність поколінь служителів православного культу.

Підтвердженням цьому можуть бути і підрахунки стажу парафіяльних ієреїв. Так. ? усіх 142 парафіях повіту священників зі стажем до 5 років було 14,7%, від 5 до 10 років - 14,7%, 10-20 років - 24,6%, 20-30 років - 12,6%, 30-40 років - 24,6%. 40-50 років і більше - 8,4%. Однаковою була питома вага священнослужителів зі стажем 10-20 та 30-40 років, в разом з тими, хто мав 20-30 років, вона становила 61,8%. Тобто переважну більшість парафіяльних священників повіту складали досвідчені фахівці. Та й кількість молодих значно перевищувана чисельність тих, що підходили до виходу за штат. Отож, в цілому священнослужительський корпус Уманського повіту початку ХХ століття складали грамота, високоосвічені, найбільш працездатні і досвідчені духовні особи, які несли в народні маз ідеали релігійної моралі та добра. Та на тлі загальної маси сяяли і зірки більшої величини.

Серед священників Уманщини було чимало непересічних особистостей, які ввійшли в золотого фонду духовної еліти України та історію Православної Церкви. Підготували ґрунтовних життєписів багатьох з них ще попереду, але в якості зразків звернемося до біографій кількох представників уманського духовенства. Так, яскраву сторінку в духовній історії України вписали Наркіс Іустінович і Петро Наркісович (батько та син) Олтаржевський Наркіс Олтаржевський народився в сім'ї уніатського священника Іустіна в 1818 році і початкову освіту здобував з Уманському духовному училищі. А по закінченні Київське духовної семінарії в 1843 р. як кваліфіцій студент був направлений для продовження «ан?» Київській духовній академії. Та за станом здоров'я він змушений був залишити навчання і став парафіяльним священником спочатку в с. Крюковщині Київського повіту, а потім в містечку Жорнищ Ляовецького повіту. Останньому місцю служби він віддав майже років свого життя.

Невтомна діяльність Наркіса Олтаржевського була помічена єпархіальна начальством і в 1890 р. 72-річного священника призначили протоієреєм Уманського єпархіального Училищної Ради, згодом - і благочинним церков м. Умані. З приходом о. Наркіса уманська парафія миттю завурушилась і оживилась. Впродовж 5-ти років він так енергійно працював, що залишив собі добру пам'ять в багатьох поколіннях уманчан. З його ініціативи та при безпосередній участі була побудована нова велична кам'яна дзвіниця, увінчана новим 225-пудовим дзвоном; собор заново відремонтували і майже вдвічі розширили; благоустроєна без церковна школа при соборі і заново відкриті церковні школи в передмістях Софіївці Міщанці та Лисій горі. Для цих шкіл були побудовані нові приміщення під залізкарним покриттям, а також була облаштована нова церква на міському цвинтарі. Протоієрей Наркіс встигав здійснювати щоденні богослужіння, піклуватися церковнопарафіяльними школаччя Уманського повіту і постійно вникати в проблеми будівництва чи реконструкції. Зустрівши його в пилюці та вапні на будівництві, багато хто дивувався, де він бере кошти на свет починання і сили для їх здійснення. Не дивно, що парафіяни Умані дуже шанували свого майже 80-літнього протоієрея і в знак своєї любові піднесли йому дорогоцінний хрест. Приймавши дорогий дарунок, о. Наркіс заповів після своєї смерті передати цього хреста до Уманського собору, який, до речі, за його ж представленням був перейменований на Михайлівського в Успенський, як він і називався раніше.⁵ З нагоди 50-літнього ювілей-священнослужительства о. Наркіс в 1894 р. був нагороджений Орденом Св. Володимира 4-го і ступеня і через 2 роки по тому за станом здоров'я попросився за штат. Свій земний штатний протоієрей м. Умані Наркіс Іустінович Олтаржевський закінчив 29 грудня 1934 року.

Заупокійну службу відправляв 33-річний син Петро Наркісович Олтаржевський, який на той час вже був ректором Волинської семінарії під ім'ям архімадрита Феодосія, Народився він 1 грудня 1867 р. і навчався почергово в Уманському духовному училищі, київській духовній семінарії та Київській духовній академії. Здобувши освіту в 1893 році, він став викладачем російської мови в Уманському духовному училищі. Після двох років учительської діяльності Петро Олтаржевський стає монахом Києво-Печерської Лаври під іменем Феодосія і 14 вересня 1895 р. він прийняв сан ієромонаха,⁶ а вже 5 грудня того ж року його призначено смотрителем Києво-Подольського духовного училища. Наступними його датами духовної кар'єри були такі: 1898 р. - інспектор Київської духовної семінарії; 1899 р. - ректор Волинської духовної семінарії в сані архімадрита; 1900 р. - отримав ступінь магістра богослов'я за працю "Палестинське монашество в IV-VI віках"; 1901 р. - ректор Київської духовної семінарії; 30 листопада 1903 р. - єпископ Єлисаветградський, 2-й вікарій Херсонської єпархії; 18 липня 1905 р. - призначення єпископом Чистопольським, 1-м вікарієм Казанської єпархії; 16 грудня 1905 р. - єпископ Прилуцький, вікарій Полтавської єпархії; 19 грудня 1907 р. Радою Київської духовної Академії був обраний ректором Академії (а не призначений - авт. Т.К.) і 3 січня 1908 р. Св. Гинод затвердив його на цій посаді, водночас наклавши обов'язки 2-го вікарія Київської єпархії зі званням Єпископа Уманського. Саме обранням ректором Академії Олтаржевський іншався, хоч у стосунках з колегами та професорами навчального закладу ніколи зверхності не виказував. З усіх академічних предметів для читання лекцій він обрав канонічне право як тлумач знань, що найбільш необхідні для врегулювання церковно-суспільних відносин в ті неспокійні роки. Обіймав посаду ректора Олтаржевський до 13 серпня 1910 р., коли отримав зове призначення єпископа Оренбургського і Тугайського. Це було останнє місце служби, яке він обіймав до смері. Помер 26 червня 1914 р. в госпіталі в Празі. Поховано біля вівтаря домашньої церкви архієрейського будинку в Оренбурзі. Як людина глибоко релігійна, пряма, доброзичлива у відносинах з підлеглими - мирянами, добра і порядна, П.І. Олтаржевський залишив по собі добру пам'ять в усіх місцях служби. Не маючи сім'ї і не залишивши прямих спадкоємців, він залишив світлу пам'ять про себе, а думки і слова його праць і проповідей* сприяли формуванню морально-релігійних цінностей наступних поколінь.

Непересічними особистостями ввійшла в українську культуру священницька родина Ящуржинських. Коріння її в Бердичівському повіті, але на Уманщині найповніше розкрилися таланти трьох її представників: Василя Григоровича, Петра Григоровича та Хрисанфа Петровича Ящуржинських.

Син священника Василь Ящуржинський з раннього дитинства був допитливим і вивчившим хлопчиком. Тому, навчаючись в початковій та середній школах, він мав блискучі успіхи і в усіх класах був відмінником. В богословському класі Київської духовної семінарії він досяг такого рівня знання грецької мови, що часто за відсутності викладача викладав грецьку мову учням нижчого відділення семінарії. Закінчивши навчання, він як один з кращих учнів семінарії був направлений для здобуття вищої освіти до Київської духовної Академії. Після першого року навчання за станом здоров'я Василь Ящуржинський змушений був залишити Академію. Його призначили учителем латинської мови в четвертий клас Уманського повітового духовного училища. Впродовж 20 років він обіймав цю посаду і зберігав не одне покоління священнослужителів. Його знання латини були настільки глибокими та універсальними, що він вільно перекладав будь-яку латинь російською мовою і навпаки. Як доказ глибокого знання латинської мови Василь Григорович залишив свої записки "Синтаксис Ornata", переклад Священної історії латинською мовою та чимало коротких статей, перекладених ним латинською. Окрім щоденних турбот та священнослужіння в Уманському Миколаївському соборі, о. Василь Ящуржинський читав, особливо з природознавчих наук, сам вивчав записки про дивні явища природи. А ще любив французьку мову, досконало володів німецькою, писав і виховував глибокоповчальні морально-релігійні проповіді, співпрацював з "Київськими губернськими

відомостями" та "Київською старовиною" і був людиною у вищій мірі інтелектуальною та інтелігентною. Помер 23 лютого 1855 р. *

Його брат - Петро Григорович Ящуржинський - по закінченні Київської духовної семінарії став парафіяльним священиком. В жовтні 1845 року відбулося висвячення його до Миколаївської церкви с. Молодецького Уманського повіту.⁹ Там у Молодецькому разом з дружиною Ольгою Іустинівною о. Петро виховував 4 дітей: трьох синів і доньку. Впродовж 19 років Петро Ящуржинський наставляв на шлях істини молодецьких мирян, несучи слово Боже в кожному сільському селі. Земний шлях о. Петра виявився коротким: він помер 42-річний у липні 1864 р.¹⁰ Наглядати за парафією був призначений священик Іван Павловський. - пізніше святенницьке місце зайняв старший син Ящуржинського Василь Петрович. Та доля і теж виділила йому короткий вік і 31 січня 1879 р. 31-річний священик с. Молодецького о. Василь Ящуржинський помер.¹¹

Другий син Ящуржинських - Хрисанф Петрович - народився в 1852 р. в Молодецькому і відійшов від родинної традиції священнослужіння. За даними словника Брокгауза-Єфрона, Хрисанф здобував освіту в Київському і Варшавському університетах Німеччина-російському відділенні історико-філологічного факультету.¹² По завершенні навчання Хрисанф Ящуржинський перебирається з Варшави до Криму і розпочинає свою педагогічну діяльність. Він викладав у Керченському Кушниківському дівочому інституті: потім - в сімферопольських чоловічій та жіночій гімназіях і нарешті - в Одеському інституті імператора Миколи і жіночій гімназії.¹³ Викладацьку діяльність Хрисанф Петрович поєднував з науковою, писав статті, реферати, збирав фольклорний матеріал, співпрацював з "Київською старовиною". А вийшовши на пенсію, залишив м. Одесу і в 1911 р. назавсім повернувся до рідного села. Там він продовжував фольклорно-етнологічні дослідження. І виявом дослідницького інтересу до історії став історичний нарис про м. Умань, що вперше надрукований в 1913 р.

Хрисанф Петрович Ящуржинський, за даними письменника-краєзнавця з Одеси Григорія Зленка, помер восени 1923 р. Свою велику статтю про Ящуржинського Г. Зленка завершує так: "18 листопада 1923 року на черговому засіданні Таврійської ученої археологічної комісії відомий кримознавець А.І.Маркевич виступив із повідомленням "Пам'яті Х.П. Ящуржинського".¹⁴ Ящуржинський не був одружений і прямих спадкоємців не мав. Про його брата Іустина і сестру ніяких відомостей поки що знайти не вдалося. сучасників він був водночас і учителем, і суддею, і добрим порадиником, і як людина інтелігентна, простою і відкритою вдачею викликаючи симпатії простого люду, був у центрі культурного та громадського життя. За покликанням і глибиною суттєво Хрисанф Петрович Ящуржинський був просвітителем, ученим, патріотом, а тому належав до творчої частини уманської інтелігенції, яка увійшла до золотого фонду духовної еліти України.

Серед священнослужителів Уманщини заслуговує на увагу Іван Макаров Атаназевич, який проявив себе і як політичний діяч. Майбутній депутат III Державної Думи народився в 1873 р. в сім'ї священика с. Красний Кут Уманського повіту Макара Федоровича Атаназевича. Краснокутська парафія була небагатою, Миколаївська церква належала до 6-го класу, церковної землі було 45 дес., а мирян чоловічої статі налічувало 639 душ.¹⁵ Та о. Макарий був благочестивим і високоморальним священиком. Його подвижницька діяльність відзначалася епархіальним начальством і він мав всі нагородні доступні сільському духовенству. Так, 19 вересня 1873 р. він був нагороджений набадреником, в 1883 р. його нагородили скуфією, в квітні 1901 р. Св. Синод відзначив його наперсним хрестом. Навіть вийшовши за штат, він продовжував працювати: 27 березні 1905 р. його призначили духовником 6-го благочинницького округу Уманського повіту і де в травні 1912 р. він отримав благословіння Св. Синоду з грамотою встановленого зразку., Молодому Івану Атаназевичу було з кого брати приклад працелюбності та відданості священнослужительському обов'язку.

Здобувши освіту в Київській духовній семінарії, Іван Макарович Атаназевич 4 жовтня 1897 р. був направлений на святенницьке місце в с. Кути Уманського повіту, ¹ де -

прийняв священство 28 лютого 1898 р. Водночас він завідував церковнопарафіальною ЕКОЛОЮ, за що в листопаді 1903 р. отримав подяку митрополита. Початок його трудового зліячу був успішним і вже 21 січня 1904 р. єпархіальне начальство нагородило його набедреником. (1904. - N 12. - С. 146) Через три роки він залишив перше місце своєї служби : 2 квітня 1907 р. перейшов у багатолюдніше село Кіщинці.

Церква Покрови Богородиці в с. Кіщинцях Уманського повіту була побудована в 1798 : і належала до 5-го класу. Церковної землі було 35 дес., а мирян налічувалось 3733 душі. В селі мешкало 263 адвентисти і їх сусідство з православними підвищувало вимоги до священника як духовного керівника своєї пастви.¹⁸ Очоливши чималу парафію, Іван Атаназевич поєднував обов'язки священника з політичною діяльністю. Він активно зключився у вибори депутатів III Державної Думи і переміг. В жовтні 1907 р. від Київської -ліархії до Думи було обрано 6 священників, в т. ч. і Івана Макаровича Атаназевича. До того ж він був автором кількох політичних статей. Одна з них була надрукована в 42-му номері за '907 р. "Киевских Епархиальных Ведомостей», і саме в ній І.М. Атаназевич сформулював зоє бачення напрямків діяльності духовенства в Державній Думі.¹⁹ Представляючи духовенство в загальноімперському органі парламентського типу - Державній Думі, о. Іоан залишався парафіяльним священником і виконував щоденні обов'язки. Його зященнослужіння в 1908 р. було відмічене скуфією і переведенням в травні 1909 р. в ще дльшу парафію с. Маньківки Уманського повіту. ⁰

Преображенська дерев'яна (друга в Маньківці Преображенська церква була кам'яна - ЕТ. Т.К.) церква була побудована в 1750 р., землі мала 36 дес., а в парафії нараховувалось 1538 душ." Іван Атаназевич уміло керував і цією парафією, бо вже 6 травня 1912 р. Св. Гннод нагородив його камілавною. Та попереду було ще вище призначення, але нове місце іджби було поза межами Уманщини. 23 травня 1912 р. о. Іван був переведений настоятелем Васильківського повітового собору." Тоді йому було 39 років, вік був у розквіті творчих сил . мобілізувавши життєвий та професійний досвід, почав утверджуватися на новій посаді. Він я2в двох дітей, але як склалися їх долі з'ясувати поки що не вдалось.

Серед священномученисів Православної Церкви ХХ століття був і священник з Уманщини. Це протоірей Леонтій Грімальський, що народився 10 липня 1869 року в сім'ї зсаломника Степана Грімальського в с. Ладижинці Уманського повіту. Здобувши початкову крковну освіту, він в 1892 р. закінчив Київську духовну академію і розпочав трудову діяльність учителем церковнопарафіальної школи в селі Русалівці Уманського повіту. В 1893 г він одружився і 31 липня 1894 р. був рукопокладений в сан священника до церкви с. Гдсчаної Звенигородського повіту. Прослуживши там чотири роки, Леонтій Грімальський 28 зезесня 1898 р. за власним бажанням був переміщений на вакантне місце парафіяльного снйшеника в с. Полковнича Уманського повіту.²³ Отець Л. Грімальський справно виконував обов'язки священника і вже 24 січня 1901 р. за резолюцією його Високопреосвященства Митрополита Київського і Галицького він був нагороджений набедреником.²⁴ А через 2 роки, з 1903 р., його призначили в.о. благочинного в 7 Уманський благочинницький округ. 27 дчня 1906 р. святенницька діяльність Леонтія Грімальського знову була відмічена і за резолюцією N 336 він отримав Архіпастирське благословіння.[^] В тому ж році 28 серпня о. Грімальський був переміщений до храму в с. Роги, де прослужив чверть віку. Саме роки .дгужби при тамтешньому храмі св. Івана Богослова були періодом розквіту святенницького таланту Леонтія Степановича Грімальського. 29 січня 1907 р. він був нагороджений скуфією. : травня 1911 р. - камілавною, 6 травня 1913 р. Св. Синод нагородив священника наперсним ігестом, а в 1922 р. він отримав сан протоірея. Тобто всіма доступними сільському духовенству нагородами було відзначене священнослужіння отця Грімальського.

В 1931 р. Леонтій Грімальський переїхав до своєї доньки в с. Жигалово Московської гбласти, де його зять Микола Хорьюзов був священником в Никольському храмі. Там він зкхонував обов'язки псаломника з правом священнослужіння. 4 квітня 1932 року отець Гсонтій був призначений священником в храм св. апостолів Петра і Павла в с. Литкаріно Ухтомського району Московської області. Там в 1935 р. він отримав ще одну нагороду -

наперсний хрест з прикрасами. В липні 1937 р. протоірея Грімальського перевели на іншу парафію в Сонячногірський район, а 31 жовтня того ж року місцем служби став Успенський храм в селі Гжель Раменського району. Це місце було вакантним, оскільки незадовго перет цим переведений сюди священик Микола Хорьюзов (зять) був заарештований органами НКВД. 26 січня 1938 р. протоірей Леонтій Степанович Грімальський теж був арештований ув'язнений в м. Коломні. Його звинуватили в контрреволюційній діяльності, та в хог допитів 69-річний священик винним себе не визнавав і спростував всі звинувачення. ОДНІ Трійка НКВД 21 лютого 1938 р. винесла жорстокий вирок - розстріл. І 26 лютого 1938 г протоірей Леонтій Грімальський був розстріляний. Його прах покоїться в одній із загальна могил на полігоні Бутово в Підмосков'ї.²⁶

Таким чином, священнослужительський корпус Уманщини початку ХХ столітї складали досвідчені іереї, освітній рівень яких був досить високим. Це була духовна еліта, що формує морально-етичні підвалини суспільного світогляду. В загальній мзг духовенства Уманщини було чимало яскравих особистостей, які своїм життєвим кредо ті самовідданим служінням високої ідеї, утверджуваш ідеаш краси, добра, вселенської морат. Вони залишили по собі світлу пам'ять в поколіннях уманців та ввійшли в історію гт культуру України. Перші спроби в дослідженні цієї царини регіональної історії вже зроблене але всебічні дослідження ролі духовенства в історії України ще попереду. Чекають на свсг: дослідника проблеми генеалогії духовенства, міжконфесійних трансформацій НЕ регіональному рівні. А першочергової уваги вимагає з'ясування персонаїного склад православного кліру повіту, що уможливить персонафікацію загальних досліджень про рс.тї Православної Церкви в історії регіону та України в цілому.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

- І. Ульяновський В. Минуле України через призму історії Православної Церкв': проблеми, уроки, перспекгля // Київська старовина. - 2003. - № 5. - С. 13; 2. Боечко В.Ф. Церковні рухи 20-30 років ХХ століття та боротьш за відродження духовності і національної ідеї в Україні // Український селянин. - 2003. - Вип. 7. - С. 50-53. і. Непомнящий А.А. Роль духовних осіб у розвитку історичного краєзнавства в Кршу (друга половина ХІХ початок ХХ ст.) // Український історичний журнал. - 2003. - № 4. - С. 123-134; 4. Адрес-календарь Киевсия епархии за 1901 год. - К., 1901. - С. 162-183; 5. Киевские Епархиальные Ведомости. - 1901. - № 8. - С. 402; <Я Киевские Епархиальные Ведомости. - 1914. - № 33. - С. 812-814; 7. Прибавление к «Церковному Вестникуі - 1906. - № 1. - С. 29; 8. Церковь и семья в их взаимных отношениях. - Полтава, 1907; Слово пред Плащанице!» святой Пяток. (Величие невинных страданий) // Труды Киевской Духовной Академии. - 1908. - Май. - С. я Слово в день погребения Высокопреосвященного Феогниста, Митрополита Киевского и Галицкого // Тр>с* Киевской Духовной Академии. - 1903. - Март. - С. 354; 9. Центральний державний історичний архів України-- -І Ф. 127. - Оп. 1009. - Спр. 722. - Арк. 103-106; 10. Киевские Епархиальные Ведомости. - 1864. - № 17. - С. -г П. Киевские Епархиальные Ведомости,- 1879.- № 12,- С. 1; 12. Брокгаузъ Ф.А., Ефронъ ИА. Энциклопедический словарь. - Т. ХLI - С. 872; 13. Зленко Григорій. Одісея Хрисанфа Яшуржинського І Кримська світлиця. - 1997 - 4 липня; 14. Город Умань. Краткий исторический очерк. Составил ХП Яшуржинский. - Умань, 1913. - 38 е.; 15. Зленко Григорій. Вказана праця; 16. Киевские Епархиальное Ведомости. - 1890. - № 27. - С. 583; 17. Киевские Епархиальные Ведомости. - 1897. - № 21. - С. 295; L Памятная Книжка Киевской епархии на 1910 год. - Киев-Одесса, 1910. - С. 440; 19. Атаназевич Ш Желательная деятельность духовенства в III Государственной Думе // Киевские Епархиальные Ведомости - 1907. - № 42. - С. 988-1001; 20. Киевские Епархиальные Ведомости. - 1909. - № 20. - С. 249; 21. Памятт-о» книжка Киевской епархии на 1910 год. - С. 432; 22. Киевские Епархиальные Ведомости. - 1912. - № 21. - ф 1 245; 23. Киевские Епархиальные Ведомости. - 1898. - № 20. - С. 340; 24. Там само. - 1901. - № 4. - С. 25. Там само. - 1906. - № 7. - С. 83; 26. Жития новомучеников и исповедников Российских ХХ века Московсгз» епархии. Январь-май. - Тверь, 2002. - С. 109-113.

А.К. Лусий, О.Г. Лойкг

ІВАН ХОМЕНКО - ПОДВИЖНИК ВІРИ І НАУКИ

Майбутній перекладач Біблії Іван Софроневич Хоменко прийшов у світ J листопада 1892 року в родині староміського (Старе місто - мальовнича частина Вінниці на лівому березі Південного Бугу) міщанина Софрона Арсенійовича Хоменка та його дружня